

שעה קלה עם מרים הארי נירושלם היא מתראינת ברצון על הכל—רק לא על מדיניות

ניצד נדפם מאהבה הראשון של נת-עירונו

מאת י. קרניאל

כשנכנסתי בשבוע זה למלון המלך דוד במועד הקבוע מראש, בשעה שתיים אחה"צ בדיוק ראיתייה יושבת כבר בקצה האולם הרחב והריק וכמתינה...
שם בזוית, על כורסא לבנה של קש, יושבה



מרים הארי נירושלם

מלכת העט תחת העץ הירוק, כיפת הירדן, לבין שני החלונות הרחבים והפתוחים לחר ציון מולדתה מזרחה ולבית הלבוש של הנציב הבריטי דרומה, ולימינה עומד כחור צעיר, גבתי הקומה כתמר, שחרחר ונאה, ושער לו קצר, גזוז וסרוק בצעיר, זה היה "בנה", הבן הערבי שאימ צה לה מקטנותו, תלמיד בית המדרש לאמנות בפריז הנוסע עם "אמו" כימי פנתרו...

מיד בשמעה מפי הנער המשרת, ששלחתי אליה את השם "דאר היום", נעלם הבן, ובגשתי אליה בפספוקימה קצת, עמדה והושיטה לי מר חוק את ידה בחיבה כאילו הכירתני מתמול לשלוש.

עניים כחולות, או יותר נכון תכולות כרקיע ירושלים, השער צהוב־זהוב, פנים לבנות ועדינות והוטם כפוף קצת — כיהודיה גרמניה פרנקפורט טית אמתית, דמות־דיוקנה של הברונית ארלאיירה רוטשילד מלפני 20—30 שנה...

"הבת הקטנה של ירושלים" רעולה צעיר לבודק מרוקם זהב לראשה, שמלחה וארנקה כאריג אחר, וסודר ארוך ורחב של טול רשת ודק ענוד לגרנותיה ב"מנדיל" זה של הפלחת מבית לחץ ענק ארוך מתרוני ענבר לצוארה וחזה וכינעתי־קירושין פשוטה לאצבעה — אלה הם כל עדייה ותכשיטיה של מרים הארי, משוררת המזרח היהבתי.

— לא לשם ראיון, אמרתי לה, ולא לשם אינטרבויו" באתי הפעם, כי אני לא רפורטר ואת לא...

— כן, כן, גמרה היא, רק לא פו לי יי ט י ק ה ! איני מבינה בזה כלום !
— באתי רק לקדם את פניך בשם העתון "דאר היום", ולמסר לך ברכת שלום מבר אב"י.

— אה, בן־אב"י...
Mais c'est un charmant homme.

(אכן, בחור נחמד הוא זה !) מה מאד אהבתיו עיד מאו... בפעם האחרונה נפגשנו, כמדומני, בפריז כביתו של המהנדס גרינבלאט, בעלה של מכסה נורדוי...

וכאו החלה ונפתחה השיחה על בניה איוביה רוטניה, ספריה ומאמריה היפים שכבשו את לב הקוראים, וביחוד ספריה ומאמריה הציר נים, אנב, בשרתי לה, כי בקרוב יופיע בעתוננו לכבוד בקורה בארץ מאמרה האחרון

Les Plerreurs de Sion — "אבלי ציון" —
עזופיע בירחון הצרפתי הגדול "ריביו דה־פריז" כחדש יוני ש"ז.

את המאמר הזה — ספרה לי מרים הארי — כסרה לעתון הפריזאי עוד לפני שנים אחדות, מיד אחר המאורעות, ואולם העורך בראותו אז את השם "ציון" נבהל קצת ואמר לה : "מרם ! תוי לי דבר אחר"... ונתנה לו מאמר אחר בשם "כיבוע קבליסטי בגליל", תאור נפלא על ההילולא "ה"ג בעומר ב מ י ר ו ן", שנתפרסם מיד כיני המשיכים בעתון הצרפתי. המאמר "אבלי ציון" נשכה מלבה כמעט, והנה הפתעה נעימה ורפילה : בבואה עכשו למרסיליה לפני צאתה ל־רד נסיעתה מזרחה קבלה מפריז את החוברת דאחוזנה של ה"ריביו־דה־פריז", שבו נדפסו "אבלי ציון" הנשכחים, ואליהם צורף גם שיק...
ואולם הבריוקיר לה, ילך שעשועיה הוא לא "הבת הקטנה של ירושלים", שיצאו לה מוניטין ברחבי העולם ותורגמה לשלש עשרה שפות (חזו כיברית, כמובן !). אף לא הספר היקר "כבוש ירושלים", שמסרה עוד לפני 8 שנים את זכות החרגום ל"דאר היום" אף כתבה "מבוא" מיוחד לכפר זה — כי אם דוקא הספר האומלל Les Amants de Sion "חובבי ציון".

— כבודו זוכר בודאי אמרה הסופרת, את בקורי בארץ מלפני עשר שנים, עברתי בה "מדן ועד באר שבע". באתי לטבריה הבערת בהרשי אב והלכתי לעין החרד. לפני האהל הקטן של החיצות, שבו לנתי לפעמים, ומבעד לחלונות חרדי הקטן שמעתי את שירת התלוצים בלכתם לציבורתם, בשפתו של דוד המלך, הבינתי כי היינוניות היא שירה ואהבתיה. ראיתי או את הנם והגרול שעשה בדיהודה בעשותו את השפה העברית לשפה לאומית ובהפכו את שפת הקינות לשפת־עם המנצחת, לה רכה, כה עזה, כה מרנינה שאפשר לתרגם בה את הכל... הבנתי כי הציוני יות היא כה, ואהבתיה... ואז כתבתי את ספרי Le Poeme d'Israel "שירת ישראל".

ואולם סוד אחד לך אנלה, לחשה לי הארי בעיניה הצעירות ושניה המתאימות, כי את ספרי "חובבי ציון" קראתי ראשונה בחולדו בשם "שירת ישראל", ואולם המו"ל שלי פאיארד מפריז לא רצה לראות ולשמע את שם "ישראל"... כל יראה ובל ימצא השם הזה על אחד מרכיבי ספריו.
— פניתי אז, היא מוסיפה למרסיל פריז, שהיה אז מנהל ה"ריביו דיי־פריז", יותר נאור מרכו"ל שלי וגם חבר האקדמיה ובקש ממני אה הכתיב לך לקראו.

— טוב מאד, הודיע לי אח"כ, מוכן הנני להזיכיסו בעתונני, אבל בשנויים קלים קצת... אנב האם הכדון רוטשילד עומד מאחרי גבך ?
— לא ולא ! — ענתה לו מרים — איני מכירי אותו פא"פ ואין לי כל קשר עמו... מכירה אני את מושבותיו אך לא אותן...
— השוב לי השם רוטשילד כדי שיהורי צרפת יקראו את הספר...

ומה היה הסוף ? — שאלתייה.
— הסוף היה, שחורתי למו"ל שלי מר פאיארד, שרדףך בכתב יד שלי ולפתע קפץ מיטמחה :

— הנה מצאתי, קרא בארכימדוס בשעתו ברף הראשון את השם Les Amants de Sion — חובבי ציון — הקוראים יחשבו כי "סיון" זו היא א ש ה ו יקפצו עליה הקוראים ברצון. וכן נקרא שמו של הספר האומלל לא "שירת ישראל" כי אם "חובבי ציון".
— ולמה "אומלל" ? — שאלתייה.
— הדבר פשוט מאד — ענתה מרים — אלה שקוו למצוא בו "רומון", ספור אהבה, נתד אכזבו מיד, ואלה שבקשו למצא ספר ציוני, פנו לו עורף בהשכם כי הספר הזה מעלים כמה דברים בנה ענינים...

* * *

— כמעט ששכחתי לשאל מאתך על מטדת בואד לא"י, פניתי אליה פתאום.
— הפעם לא באתי ביחוד לא"י, השיבה מרים, כי אם עוברת אורח הנני. עתון צרפתי גדול הזמינה לחקר ולכתוב ע"א ה"פמיניזם", כלומר על התפתחותה של האשה המושלמית במזרח, וע"כ היא נוסעת אל ארצות המזרח — "בקרתי ראשונה, היא מספרת, במצרים היותר מתקדמת מבחינה זו משם עברתי לא"י כדי לראות את הפלחה בביתה וב"טכונה" ואת האשה הכיודאית באהלי קיוד, ותחת ידיעור תיה השחורות...

וכאו הפסקתייה :
— האם ראית כאן את מנהיגי הערבים ?
— אמנם כן ! סעד עמי עוני עבדול הארי ואהריים, ומחר אני הולכת לעבר הירדן אל האמיר עיראללה...

שוב הפסקתי :
— האם ראית את מנהיגי הציונים ומסודר תידם ?
— להאבוני לא, ענתה כמתנצלת, זמני קצר, רק שלשה ימים ספורים בירושלים, ומלאכתי כה מרובה... אלכה נא לראות רק את "תלפיות" ובית היוצר הגדול בן־יהודה...
והמשיכה את סדר נסיעתה :

— "הולכת אני מכאן לרמשק, ל־ארס־נהדים, וניעם לתורכיה : לאנגורה, ולקונסטנטינופול המזקומית, שבהו השתחררה האשה המושלמית ונתנה מעל פיה את הצעיף השחור..."

— אל תגירי "קונסטנטינופול" אלא איס־טכבול, כפי החוק החדש, פן תתחייבני בנישך...

— ובו בזמן, היא מדברת בשטף לשונה הכיילצלת, אחקור גם את ה"מיסטיציזם" של האיסלאם, ובמשך הקידתי זו אמצא אולי גם הומר ורעיון לכתוב ס פ ה, רומן על האשה האיסלאמית, בשובי אחרי חודשים פריזה... הדברים האחרונים העציבו קצת את רוחי, אך לא אמרתי דבר.

— ואיד מצאת את ירושלים אחרי עשר שנים ? — שאלתי קצת בסקרנות.

— הן זוהי א מ י, ענתה לי, ותמיד היא יפה בעיני, שם — הורתה באצבעה על הררי ציון שנשקפו מן החלון הרחב — שם על הגבעה האפורה בצל מנדל־דוד, מאחורי הכנפו דירומה, היו הורתי ולירתי...
— ואם איני טועה, העירותי לה בערינות, הרי את ממוצא יהודי ?
הראתה מרים אות של אירצון קצת ואמרה :

— נא, לא להוכיר את מוצאי היהודי, מפני כי זה עלול להפחית את ערך הדבר...
ובכ"ז גלתה לי את כל תולדותיה : על אביה היהודי המומר, שנקרא ש פ י ר א, שהיה סוחר בנפשות ישראל והכניסן תחת כנפי השכינה הסדושה והיה גם סוחר עתיקות, שהביא כעבר הירדן ומצנעה. אביה נפל למשכב בבית־ה של המסיון ואמה אחות רחמניה גרמניה נאה, כאורדן ה"דייאקניסות" טפלה בו בהמים ובי אהבה...

וכאו ספרה, על שלשלת־היוחסין שלה, שיצאה מרבנים וכומרים גדולים :
— סבי מצד אבא, היא אומרת, היה — כך ספרו לה בילדותה כי היתה בת 12 במות אביה — "בעל שם" מטיוב או מליטא, אינה זוכרת בדיוק, אבל גאון בישראל, וסבא השני מצד אמה היה כומר גדול, שיסד את האורדן של "דייאקוניסות" מאהיות פרוטסטנטיות כמו לסי תוליס. אמה היתה "האחות" הראשונה.

מרים הקטנה נתחנכה בתוך איריה אויבת ליהדות... אמה היתה נוצרית אדוקה והרבתה בתפלה יומם ולילה כדי לכפר על נשואיה ליהודי, כי אביה "נחמץ" בימיו האחרונים ולא עסק בטלאכת "ההסתה" באמונה.

הוא נסע כמה פעמים לצנעה התימנית כמד עם ה"כריטיש מוזיאום", עד שגילה שם את "שני לוחות הברית" ומכרם לבית הנכאת הגדול בלונדון במחיר יפה... אך אויבו כנפש, התוסר הצרפתי קלרמון נאנו, הנזכר כמה פעמים לשמצה בספרה היפה "כבוש ירושלים", הלשין עליו וגלה זיוף ב"לוחות" צנעה, והסוף הענום של האב האומלל הוא ידוע...

— ואיד מצאת את א ר צ י ש ר א ל אחרי עשר שנים ? — הוספתי לשאל.

— שני דברים גדולים מצאתי כאן ? בעב"י רי ברכבת ממצרים ליד ר ח ו ב ו ת ראיתי פ ר ד ס ים חרשים, יערות זהב על שטח של אלפי דונמים, העצים רעננים ומעובדים יפה יפה אין בהם מתוס, — ובבואי ירושלימת, שמעתי כאן את צלצול ש פ ה ה ע ב ר י ת. החד יה כפי יהודים וגם ערבים...

— אינני מבינה בפוליטיקה, חזרה שוב הסופרת, ואין לי הלך בתעשייה ובמסחר, אבל משוכנעה אני כי החקלאות והשפה הן שני עמודי התחיה של עם ישראל בארצו...

— ועוד דבר אחד, הוסיפה בטומה מכור כחה להפרד ממני, — התנ"ך, כפרוטסטנטית אמתית למרתי בילדותי בכל יום פרק מהתנ"ך והריני יודעת את הביבליה שלי בעל פה, כשם שאני יודעת ובקיאא באודיסיאה ואיליאדה של הומירוס. התנ"ך והומירוס — מהם אני שואפת את רוח הקדש לעבודתי.

ובצאתי מאולם המלך דוד ההרתי כלכי :
תנ"ך והומירוס, שם ויפתי, אתמול ישראל והיום ישמעאל, אתמול החלוצה ומחר אשת האיסלאם, הסופרת הציונית הגדולה, מרים הארי, האם היא לציון או לאיסלאם ?
מי יודע ?